

ایجاد توسعه پویا
گزارش نهایی مؤسسه فرصت‌های دیجیتال
(جولای ۲۰۰۱)

کاری مشترک از:
Accenture
Markle Foundation
UNDP

ترجمه:
نصرالله جهانگرد
علیرضا رشیدی کمیجان

دبیرخانه
شورای عالی اطلاع‌رسانی
تابستان ۱۳۸۲

Digital Opportunity Initiative

مؤسسه فرصت‌های دیجیتال

ایجاد توسعه پویا: گزارش نهایی مؤسسه فرصت‌های دیجیتال (جولای ۲۰۰۱) ترجمه نصرالله جهانگرد،
علیرضا رشیدی. - - تهران : شورای عالی اطلاع‌رسانی، دبیرخانه، ۱۳۸۴.

۱۶۸ ص. - - (دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی: ۲۱ - ۸۴)

ISBN 964- 8846-15-4: ریال ۱۲۰۰۰

عنوان اصلی:

<http://www.opt-init.org/framework/pages/title.html>

Creating Development Daynamic: Final Report of the Digital
Opportunity Initiative July 2001.

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیا:

۱. تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات. الف. جهانگرد، نصرالله، ۱۳۳۶ - ب. رشیدی، علیرضا، ۱۳۵۳ - ج.

شورای عالی اطلاع‌رسانی، دبیرخانه. د. عنوان.

۰۰۴

۹ الف ۸۶ / ۵۸ / ۵ T

۱۳۸۴

۲۱۷۶۴ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

این کتاب ترجمه‌ای است از:

Accenture; Markle Foundation; UNDP.2001. Creating Development Daynamic: Final Report
of the Digital Opportunity Initiative. <http://www.opt-init.org/framework/pages/title.html>

ایجاد توسعه پویا: گزارش نهایی مؤسسه فرصت‌های دیجیتال - جولای ۲۰۰۱

© حق چاپ: ۱۳۸۴ دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی

نویسنده: Accenture; Markle Fondation; UNDP

ترجمه: نصرالله جهانگرد (jahangard@takfa.ir)

علیرضا رشیدی کمیجان (alireza_rashidi@yahoo.com)

ویراستار: پرویز شهریاری (shahriari@irandoc.ac.ir)

حروف‌نگار و نسخه‌پرداز: علیرضا کیودان (teleworking@gmail.com)

طراح جلد و ناظر چاپ: سعید زراعتی (ss_zeraati@yahoo.com)

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: انتشارات گل‌واژه

نوبت چاپ: اول ۱۳۸۴

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

ISBN: 964 - 8846 - 15 - 4

شابک: ۹۶۴-۸۸۴۶-۱۵-۴

شماره پایی انتشارات دبیرخانه: ۲۱-۸۴

قیمت: ۱۲/۰۰۰ ریال

نشانی پستی: تهران، خیابان شریعتی، نرسیده به چهارراه شهید قدوسی، نبش اندیشه یکم، شماره ۸۰۸

تلفن: ۸۸۴۴۸۰۲۷ و ۸۸۴۴۸۰۲۸، نمابر: ۸۸۴۴۸۰۲۸، ص. پ: ۱۳۱۵-۱۶۳۱۵

نشانی وب‌گاه: www.scict.ir

فهرست مطالب

پیش‌گفتار	۹
چکیده	۱۳
مقدمه: فراخوان جهانی برای فعالیت و حرکت	۱۹
فصل اول: استفاده از ICT در امر توسعه: ارائه نمونه‌های موردی	۲۳
۱. ۱. ICT بعنوان عامل ایجاد توسعه	۲۳
۱. ۱. ۱. ویژگیهای منحصر به فرد ICT	۲۴
۱. ۱. ۲. از حرف تا عمل: توان بالقوه ICT و دلایل مربوط به آن	۲۶
۱. ۲. استفاده از ICT برای تحقق اهداف خاص توسعه	۲۶
۱. ۲. ۱. استفاده از ICT در حوزه بهداشت	۲۷
۱. ۲. ۲. استفاده از ICT در حوزه آموزش	۳۰
۱. ۲. ۳. استفاده از ICT برای ایجاد فرصتهای اقتصادی	۳۳
۱. ۲. ۴. استفاده از ICT برای افزایش توانمندیهای شهروندان و مشارکت بیشتر آنها	۳۶
۱. ۲. ۵. استفاده از ICT در حوزه‌های محیط زیست	۳۸
۱. ۲. ۶. درسهایی که از بکارگیری ICT می‌آموزیم	۴۱
۳. ۱. رویکردهای ملی به ICT	۴۵
۱. ۳. ۱. استفاده از ICT در ارتقای بخش تولید	۴۶
۱. ۳. ۲. ICT بعنوان عامل ایجاد توسعه	۵۲
۱. ۳. ۳. مطالبی که از رویکردهای ملی ICT می‌توان آموخت	۶۰
۴. ۱. نتایج حاصل از مطالعات موردی	۶۷
فصل دوم: ایجاد توسعه پویا	۶۹
۱. ۱. اجرای توسعه پویا	۷۲
۱. ۱. ۱. زیرساخت	۷۲
۱. ۱. ۲. ظرفیت نیروی انسانی	۷۳
۱. ۳. کارآفرینی و تأسیس شرکت	۷۵

۷۸	۲. ۱. ۴. محتویات و کاربردها
۷۸	۲. ۲. مشارکت استراتژیک
۸۰	۲. ۳. چهارچوبی برای فعالیت

فصل سوم: نتیجه گیری ۸۵

۸۹	پیوستها
۹۱	پیوست ۱- اهداف توسعه اجلاس عالی هزاره
۹۳	پیوست ۲- پروژه ها و کاربردهای ICT و اثرات آن
۱۱۱	پیوست ۳- رویکردهای ملی ICT
۱۱۱	نمونه موردی ۱: برزیل
۱۱۴	نمونه موردی ۲: کاستاریکا
۱۱۷	نمونه موردی ۳: استونی
۱۲۰	نمونه موردی ۴: هند
۱۲۳	نمونه موردی ۵: مالزی
۱۲۷	نمونه موردی ۶: آفریقای جنوبی
۱۳۰	نمونه موردی ۷: تانزانیا
۱۳۴	پیوست ۴- مشخصات اعضای مؤسسه فرصتهای دیجیتال
۱۳۷	فهرست منابع
۱۵۷	پی نوشتها

فهرست شکلها

- شکل ۱-۱ ضریب نفوذ اینترنت و تولید ناخالص ملی به ازای هر نفر ۲۱
- شکل ۲-۱ نقش ICT در استراتژی های ملی ۴۶
- شکل ۱-۲ اجزای توسعه پویا ۷۱
- شکل ۲-۲ میزان استفاده بخشهای مختلف اقتصادی آمریکا از تبادل اطلاعات و ICT ۷۷
- شکل ۳-۲ تبدیل و ترجمه چهارچوب ارائه شده به اقدامات اجرایی ۸۱
- شکل ۴-۲ روابط محلی، ملی و جهانی ۸۲

از اواخر دهه ۹۰ توجه به فناوری اطلاعات و ارتباطات از حوزه تخصصی و فنی به سایر حوزه‌های اقتصادی- اجتماعی کشیده شد و تعامل رشدیابنده‌ای بین قلمرو فناوری اطلاعات و ارتباطات با سایر قلمروها موجب خلق فرصت‌های جدیدی شود، توسعه گردید. این توفیقات توجه متخصصین و سیاستگذاران اغلب کشورهای جهان را معطوف به چگونگی استفاده از این فرصت‌های جدید نمود و دامنه آن بتدریج به سطح بین‌المللی نیز رسید بنحویکه از آغاز هزاره جدید میلادی سازمان ملل و دیگر نهادهای جهانی چگونگی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را برای کاهش فقر، نابرابری، ارتقاء سواد، بهداشت عمومی را دستور کار خود قرار دادند. امروز تقریباً در تمام محافل بین‌المللی و برنامه‌های جهانی یک بخش مهم مباحث درخصوص چگونگی استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات در قلمرو مربوط و بررسی آثار آن می‌باشد. در همین مدت مطالعات در ابعاد اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، تعامل این قلمروها بتدریج شروع گردیده و البته هنوز بسیاری از مطالعات نیاز به تحقق کامل تجربیات دارند.

از جمله مطالعات با ارزش گزارش موسسه فرصت‌های دیجیتال می‌باشد که به نحو همه‌جانبه‌ای بسیاری از قلمروها را توجه کرده است. در این گزارش نکات زیر را می‌بینید:

۱. هدف موسسه فرصت‌های دیجیتال، ارائه راه‌حلهای مناسب برای این مسئله است که چگونه می‌توان ICT را برای تحقق مقوله‌های لازم‌التوسعه بکار برد. شناخت اهداف توسعه اجتماعی و اقتصادی و تمرکز بر روی آنها، عامل اصلی موفقیت محسوب می‌شود. راه‌حلهایی که ارائه می‌شوند، باید واقعی، قابل اجرا، انعطاف‌پذیر و حساس به شرایط محلی باشند و از سوی بخش

خصوصی و دولت بشدت حمایت شوند. از سوی دیگر باید نسبت به انجام مشارکت و تأمین کامل نیازهای محلی، تعهد محکمی وجود داشته باشد و تمایل سیاسی بالایی نیز برای انجام راه‌حلهای مطرح شده حاکم باشد.

۲. جریان بی‌سابقه اطلاعات، محصولات، نیروی انسانی، سرمایه و نقطه‌نظرات، از پتانسیل عظیمی برای بهبود توسعه زندگی بشر برخوردار است ولیکن اگر از همین مزیتها استفاده مناسبی بعمل نیاید، می‌تواند منجر به وخیم‌تر شدن وضعیت فقر در بسیاری از جوامع و کشورهای فقیر گردد.

۳. یکی از موضوعاتی که همواره مورد بحث بوده آن است که بین ICT و سایر مقوله‌های لازم‌التوسعه کدامیک را باید انتخاب نماییم.

۴. شبکه‌های متعدد مجزا از هم را در سراسر جهان با هزینه نهایی اندک به یکدیگر متصل کرد.

۵. عوامل متعددی بر گسترش و سرعت توسعه اقتصادی و اجتماعی تأثیر گذارند که از جمله آنها می‌توان به ثبات سیاسی، زیرساخت فیزیکی، سواد پایه و بهداشت اولیه اشاره کرد.

۶. اگر ICT در راه درست و برای حصول اهداف مناسب بکار گرفته شود، می‌تواند تأثیر شگرفی بر حصول اهداف خاص توسعه اقتصادی و اجتماعی بجا گذارد و در استراتژیهای ملی توسعه نیز نقش کلیدی ایفا کند.

۷. عواید واقعی ICT صرفاً در ارائه و تدارک فناوری مربوطه قرار ندارد بلکه بخش اعظم عواید ICT در کاربرد آن در ایجاد شبکه‌های اقتصادی و اجتماعی قوی و بهبود قابل توجه ارتباطات و تبادل اطلاعات مستتر است.

۸. از ICT می‌توان مستقیماً در حصول اهداف توسعه استفاده کرد. بطور مثال در گامبیا، از ICT برای بهبود سطح بهداشت و سلامت افراد استفاده می‌شود. در شیلی، بکارگیری ICT در مدارس ابتدایی نتایج قابل توجهی در حوزه آموزش به همراه داشته است. در بنگلادش، بکارگیری ICT باعث ایجاد اشتغال برای هزاران زن و مرد بومی شده است. در هند، مراکز اینترنتی امکان دسترسی بهتر به خدمات متنوع دولت را برای شهرهای دورافتاده فراهم می‌آورند. همچنین در اندونزی، ICT گروههای مردمی را قادر می‌سازد مطابقت کارخانجات با استانداردهای محیطی را کنترل نمایند.

۹. بررسی رویکردهای کشورهای درحال توسعه به ICT نشان می‌دهد که ICT می‌تواند بعنوان بخشی از استراتژی ملی توسعه، نقش مهمی ایفا کند.

۱۰. رویکرد مبتنی بر صادرات می‌تواند عواید اقتصادی سرشاری نظیر رشد اقتصادی و افزایش سرمایه‌گذاری خارجی دربرداشته باشد ولی این عواید مستقیماً و به‌طور خودکار باعث پیشبرد اهداف توسعه نمی‌شوند.

۱۱. رویکرد مبتنی بر ظرفیت ملی و بازار داخلی می‌تواند به تأمین نیازهای جامعه و تقویت اقتصاد داخلی کمک نماید ولی بشدت توانمندی کشورها در بکارگیری فنآوری نوین و حصول مزایای رقابت در اقتصاد جهانی را محدود می‌نماید.

۱۲. اینکه کشورهای در حال توسعه از ICT در بهبود وضعیت رقابتی خود در اقتصاد جهانی استفاده کنند، اقدام شایسته‌ای است ولی این امکان وجود دارد که در صورت عدم توجه به بازارها و زمینه‌های تجاری داخلی، در حصول برخی از اهداف توسعه توفیقی حاصل نگردد.

۱۳. استفاده از ICT برای حصول اهداف توسعه، این امکان را به کشورها می‌دهد تا از عواید سرشاری بهره‌مند شوند و هم رشد اقتصادی و هم حصول اهداف خاص توسعه را شاهد باشند.

۱۴. به‌منظور بیشینه‌نمودن عواید حاصل از ICT، لازم است یکسری عوامل مرتبط با هم را در نظر داشته باشیم. این عوامل عبارتند از ایجاد ظرفیت نیروی انسانی، ایجاد انگیزه برای کارآفرینان، ارائه محتویات مناسب و افزایش رقابت بویژه بین زمینه‌های تجاری مرتبط با مخابرات و اینترنت.

۱۵. موفقیت استراتژیهای ملی ICT به هماهنگی فعالیتها و تلاشهای انجام شده از سوی کلیه گروهها در سطوح ملی، محلی و جهانی بستگی دارد.

۱۶. زیرساخت: بکارگیری زیرساخت اصلی شبکه ICT، امکان دسترسی از هر نقطه و سرمایه‌گذاری در ظرفیت برای پشتیبانی از اولویتهای بالای توسعه.

ظرفیت نیروی انسانی: پرورش پرسنل دانش‌گرا، افزایش مهارتهای فنی کاربران و تقویت توانمندیهای مدیریتی.

۱۷. سیاستها: حمایت از فرآیند سیاستگذاری جامع و شفاف، ارتقای رقابت باز و عادلانه و تقویت ظرفیت نهادی به‌منظور اجرای سیاستها.

۱۸. کارآفرینی: بهبود دسترسی به سرمایه‌های مالی، تسهیل دسترسی به بازارهای داخلی و جهانی، اعمال قوانین مالیاتی مناسب، اعمال قوانین مالکیت معنوی، کارآمد نمودن فرآیندهای تجاری و ترغیب تقاضای داخلی برای ICT.

۱۹. محتویات و کاربردها: ارائه اطلاعاتی که منطبق با نیازهای مردم و شرایط آنها باشد.

دبیرخانه شورای عالی اطلاع‌رسانی امید دارد با ترجمه، چاپ و انتشار این گونه مطالعات بین‌المللی کمک موثری بر مطالبات بومی داخلی در جهت بکارگیری بهتر و صحیح‌تر فناوری اطلاعات و ارتباطات در برنامه‌های توسعه همه‌جانبه و پایدار می‌باشد. ان‌شاءالله

نصرالله جهانگرد

دبیر شورای عالی اطلاع‌رسانی

و نماینده ویژه رئیس جمهور